ก ๕๒๐

๑ ๕ พ.ค. ๙๔

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก

เรื่อง อริยทรัพย์

อำมาตย์โท พระพินิจวรรณการ (แสง สาลิตุล) เปรียญ

แต่งทูลเกล้า ฯ ถวาย

☆ ☆ ☆

414

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก

เรื่อง อริยทรัพย์

อำมาตย์โท พระพินิจวรรณการ (แสง สาลิตุล) เปรียญ

แต่งขึ้นเกล้าฯ ถวาย

☆ ☆ ☆

พิมพ์ครั้งที่สอง ๕๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๔๙๔

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๑.๒๐ บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ครุสภา

ปากคลองบางลำพูบน พระนคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก

เรื่อง อริยทรัพย์

อำมาตย์โท พระพินิจวรรณการ (แสง สาลิตุล) เปรียญ

แต่งทูลเกล้า ฯ ถวาย

กับ

พระราชนิพนธ์คำนำ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์พระราชทาน

ในงานพระราชพิธีวิศาขบูชา

พ.ศ. ๒๔๗๓

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

๕ พ.ค. ๙๔

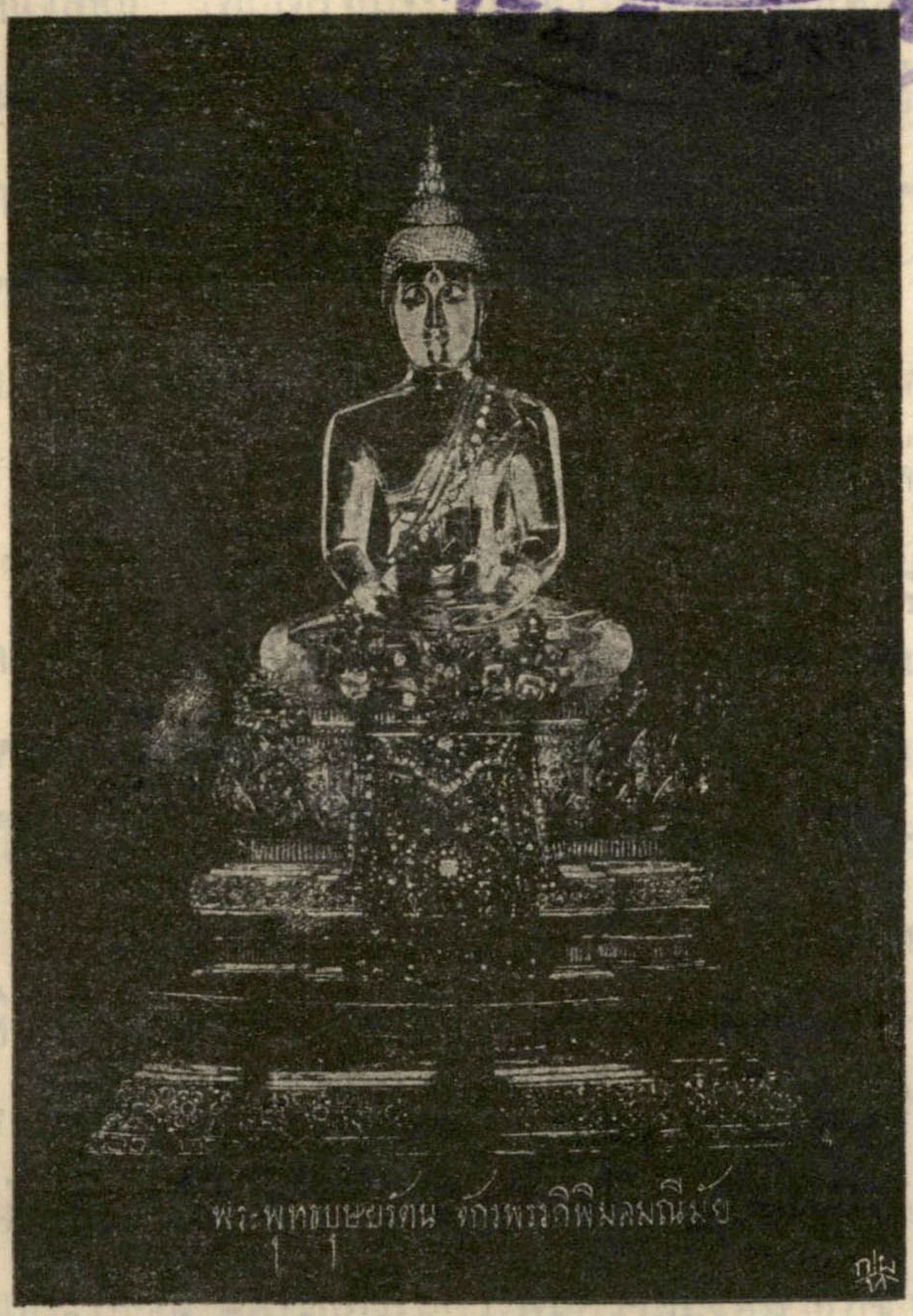

৮ ৪৮৮৫৫

๕ พ.ค. ๙๔
กรมศิลปากร

คำนำ

หนังสือนี้ เดิมเตรียมจะแจกในงานวิสาขบูชาเหมือนในปีที่แล้วมา แต่เกิดมีการติดขัดขึ้นบางอย่าง จึงต้องล่าช้ามา. เหตุที่ติดขัดนั้น คือ ในชั้นต้น ผู้ที่ส่งหนังสือเข้าประกวด มีความเข้าใจผิดกันขึ้น. ความเข้าใจผิดนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าข้าพเจ้าเป็นต้นเหตุอยู่บ้าง คือในคำนำหนังสือเล่มก่อนเรื่อง "ศาสนคุณ" ที่ได้รับรางวัลนั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ว่า "หนังสือเล่มนั้นเป็นตัวอย่างของหนังสือที่ต้องการ." ด้วยเหตุนี้เอง ผู้ที่ส่งประกวดในปีนี้จึงแต่งเรื่องส่งขึ้นมาเป็นแบบเดียวกับหนังสือ "ศาสนคุณ" นั้นทั้งหมด กรรมการผู้ตัดสินเห็นว่าเป็นหนังสือที่ซ้ำกันไป ไม่ควรได้รางวัล จึงเป็นอันประกาศให้ประกวดกันใหม่ ยกธรรมข้อหนึ่งขึ้นให้บรรยาย. การที่ข้าพเจ้ากล่าวว่าหนังสือ "ศาสนคุณ" เป็นตัวอย่างนั้น มิได้หมายความว่าต้องการแต่เฉพาะหนังสือเรื่องนั้น, ข้าพเจ้าหมายถึงวิธีแต่งที่เข้าใจง่ายอย่างนั้น, ส่วนเนื้อเรื่องนั้นย่อมควรยักย้ายไปต่าง ๆ จึงจะเป็นประโยชน์ ผู้ที่จะแต่งไม่ควรลืมความมุ่งหมายที่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงไว้แล้ว ว่ามีความประสงค์ให้ยึดตามารดาของเด็ก มีหนังสือตำราทางพระพุทธศาสนาอย่างง่าย ๆ สำหรับสอนบุตรหลาน.เพราะฉะนั้นยังมีหลายอย่างหลายเรื่อง ก็ยังเป็น

ประโยชน์มากจะมีแต่เรื่องเดียว เป็นแต่เปลี่ยนวิธีแต่งนิดหน่อย ย่อมไม่ได้ประโยชน์เพียงพอ. การที่ราชบัณฑิตยสภาตกลงจะยกธรรมขึ้นหมวดหนึ่งหรือข้อหนึ่งขึ้นให้แต่งบรรยายแข่งขันกันอย่างนี้คงจะสำเร็จประโยชน์ดีเหมือนความประสงค์ของข้าพเจ้า.

การประกวดคราวนี้ เมื่อให้แต่งเรื่อง "อริยทรัพย์" นี้ มีผู้เข้าประกวดน้อยเพราะเป็นเวลาที่กระชั้นเสียแล้ว. ข้าพเจ้าหวังว่าในคราวหน้าจะมีผู้เข้าประกวดเป็นจำนวนมาก.

ข้าพเจ้าได้ทราบว่า หนังสือส่วนมากที่ส่งเข้าประกวดนั้นมักจะยกพร่องในเรื่องภาษาที่ใช้นั้นมักจะยากเกินไป ไม่ตรงความมุ่งหมายที่จะให้เด็กอายุ ๑๐ ขวบเข้าใจ. ข้าพเจ้าต้องกล่าวอีกทีว่า หนังสือเล่มนี้ก็เป็น "ตัวอย่าง" อีก ว่าที่เรียกว่า "ให้เด็ก ๑๐ ขวบเข้าใจ" นั้น คืออย่างไร แต่ไม่แปลว่าจะต้องใช้สำนวนหรือวิธีแต่งอย่างนี้เสมอไป ควรยักเยื้องไปต่าง ๆ แต่ให้เข้าใจง่าย เป็นสำคัญ.

เมื่อพูดถึงเรื่องเข้าใจยากหรือง่ายขึ้นแล้ว ย่อมมีปัญหาอันหนึ่งซึ่งผู้แต่งหนังสือสอนเด็กคงจะต้องถามตนเอง คือจะควรใช้ศัพท์ภาษาบาลีบ้างหรือไม่เพียงไร. ในข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าจำต้องใช้ เพราะจะต้องสอนให้เด็กรู้จักศัพท์เหล่านั้นด้วย จะแปลออกเป็นไทยทั้งหมด อาจเป็นการยกพร่องในทางสอนอย่างหนึ่ง

ก็ได้ เพราะการใช้ศัพท์เป็นของสะดวก ไม่ว่าวิชาใด ๆ ก็ต้องมีศัพท์พิเศษสำหรับวิชานั้น เพราะให้ความสะดวกที่มักจะสั้น และถ้าเข้าใจซึมซาบแล้ว ก็ใช้แทนคำอธิบายยาว ๆ ได้. ถ้าไม่ใช้ จะต้องพูดอ้อมค้อมร่ำไป. การสอนพระพุทธศาสนา ก็จำเป็นที่จะต้องสอนให้เด็กรู้จักศัพท์ที่ใช้ในพระพุทธศาสนาเสียให้ซึมซาบด้วย จึงควรใช้ แต่จะต้องอธิบายให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง. ในหนังสือเล่มนี้ มีตัวอย่างวิธีอธิบายศัพท์อยู่แล้ว ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าชัดเจนดี. ถ้าดำเนินคล้ายอย่างนี้ ก็ไม่น่าจะมีข้อขัดข้องในการที่จะใช้ศัพท์ภาษาบาลีในหนังสือที่จะแต่งกันต่อไป.

ข้าพเจ้าขอขอบใจ และอนุโมทนาในกุศลเจตนาของผู้ที่แต่งหนังสือเล่มนี้.

ข้าพเจ้าหวังว่า ผู้ที่ได้รับหนังสือเล่มนี้ จะบริบูรณ์ด้วย "อริยทรัพย์" อันเป็นทางที่จะนำความสุขมาสู่ตนเป็นอย่างดี และอาจนำ "โภคทรัพย์" มาให้ด้วยก็ได้. ขอจงมีความสุขสมบูรณ์ทั่วกันเทอญ.

ปิ่นเกียรติ ปร.

วันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๓

(สำเนา)

ที่ ๓/๗๐ ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลรายงาน ในการประกวดหนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก สำหรับที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์พระราชทานในวันวิศาขบูชา พ.ศ. ๒๔๗๓ นี้ ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

ทางดำเนินการเลือกหนังสือแต่งสำหรับปีนี้ ได้จัดเหมือนเมื่อปีกลายนี้ อนุกรรมการก็ได้ตั้งซ้ำตัวสำรับเก่า คือ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ หม่อมเจ้าพร้อม ลดาวัลย์ และเจ้าพระยาธรรมศักดิมนตรี ให้มีหน้าที่ตรวจเลือก มีผู้แต่งหนังสือส่งเข้ามาแข่งขันกัน ๑๓ สำนวน แต่อนุกรรมการตรวจเห็นว่าใช้ไม่ได้ เพราะรูปความซ้ำกับหนังสือซึ่งพิมพ์แล้วเมื่อปีกลายนี้ ต่างกันแต่ถ้อยคำ อนุกรรมการเห็นว่าจะต้องตั้งกะทู้หมวดธรรมให้แต่งมา จึงจะได้ความแปลกออกไป เวลายังมีพอที่จะแต่งมาแข่งขันกันอีกได้ จึงได้ประกาศออกไปใหม่ ให้แต่งหมวดธรรมที่เรียกว่าอริยทรัพย์ส่งเข้ามาแข่งขันกัน

ในครั้งหลังนี้มีผู้แต่งส่งเข้ามา ๓๐ สำนวน แต่อนุกรรมการตรวจเห็นว่าใช้ได้แต่สำนวนเดียว จึงได้ส่งขึ้นเสนอกรรมการราชบัณฑิตยสภาแต่ฉะบับเดียวเท่านั้น

กรรมการราชบัณฑิตยสภาได้ประชุมกันเมื่อ วันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ มีกรรมการมาประชุมคือ

๑. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ อุปนายกแผนกศิลปากรแทนนายก.

๒. พระยาโบราณราชธานินทร์ อุปนายกแผนกโบราณคดี

๓. กรมพระจันทบุรีนฤนาถ

๔. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

กรรมการนอกกว่านั้นไม่อยู่ในพระนคร กรรมการที่มาประชุมปรึกษาเห็นพร้อมกันว่า บรรดาหนังสือซึ่งแต่งส่งมาแข่งขันเลือกได้แต่สำนวนเดียว ก็ควรนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแต่สำนวนเดียว เมื่อได้ตัดสินเด็ดขาดฉะนั้นแล้วจึงได้สั่งให้รองอำมาตย์โท สิน เฉลิมเผ่า ผู้รั้งตำแหน่งสภาเลขานุการขยายชื่อผู้แต่งสำนวนที่เลือกได้นั้น รองอำมาตย์โท สิน เฉลิมเผ่าแถลงว่า พระพินิจวรรณการ ศาสตราจารย์ภาษาไทยและภาษา

ขาลิในราชบัณฑิตยสภาเป็นผู้แต่ง ได้ให้หนังสือแถลงความจำนงไว้ แล้วได้นำขึ้นเสนอในที่ประชุมกรรมการ

ในคำแถลงของพระพินิจวรรณการมีใจความว่า เกรงจะขาดแคลนผู้แต่งหนังสือส่งเข้าแข่งขันเพราะเวลามีน้อย ตนเองจึงได้แต่งส่งด้วยสำนวนหนึ่ง เพราะเห็นว่าตนมิได้ข้องอยู่ในบทห้าม เป็นการช่วยอุดหนุนให้มีหนังสือแข่งขันมากสำนวนขึ้น แต่จะมีเสียงติเตียน ว่าราชบัณฑิตยสภาเองแต่งชิงรางวัลเองอันเป็นทางเสียอยู่ก็ได้ เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าขังเอิญหนังสือสำนวนของพระพินิจวรรณการเข้าเกณฑ์ได้รับพระราชทานรางวัล ก็ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายเป็นส่วนช่วยในพระราชกุศลไม่รับพระราชทานรางวัล กรรมการปรึกษาเห็นพร้อมกันว่าความจำนงของพระพินิจวรรณการเช่นนี้ ควรนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วย

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายสำเนาหนังสือแต่ง กับทั้งคำแถลงของพระพินิจวรรณการมาพร้อมกับรายงานนี้.

จะควรประการใด แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า นริศ

ผู้แทนนายกราชบัณฑิตยสภา

ขอเดชะ

สารบาญ

		หน้าเรื่อง
คำแถลงของผู้แต่ง		
บทนำ		,, ๑
อริยทรัพย์ข้อ ๑	ความเชื่อ	,, ๗
,, ,, ๒	ศีล	,, ๑๓
,, ,, ๓	ความอาย	,, ๑๙
,, ,, ๔	ความกลัว	
,, ,, ๕	การฟัง	,, ๒๓
,, ,, ๖	การให้	,, ๒๗
,, ,, ๗	ปัญญา	,, ๓๓
หัวข้ออริยทรัพย์ ๗		,, ๓๙

คำแถลงของผู้แต่ง

หนังสือเรื่องนี้มิได้ตั้งชื่อใหม่ คงใช้ชื่อว่าเรื่องอริยทรัพย์ตามที่ประกาศกำหนดไว้ เพราะคำว่า อริยทรัพย์ มีอยู่ในอธิบายนั้น ๆ แล้ว จักเป็นประโยชน์ให้เด็กจำคำภาษาบาลีที่ใช้กันอยู่โดยมากได้บ้าง คำแปลในเรื่อง อริยทรัพย์ ที่ควรเป็นภาษาแน่นอนแต่ฟังยาก หรือเป็นภาษาบาลีทีเดียว แต่ใช้กันในภาษาไทยบ่อย ๆ ก็ได้เขียนหมายไว้ตามเชิงกระดาษบ้าง แต่มิได้มุ่งหมายให้เด็กอ่านโดยความเข้าใจ มุ่งเพียงให้เด็กเห็นชิน ๆ ไปพลางเท่านั้น.

เรื่องอริยทรัพย์

บทนำ

เด็กชายเสถียรอายุ ๑๓ ปี หยิบหนังสือพิมพ์ฉบับลง
วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เดินตรงไปหานายสุนทรผู้เป็น
บิดาซึ่งนอนอ่านหนังสืออยู่บนเก้าอี้นอน ก้มศีรษะลงคำนับแล้ว
พูดว่า คุณพ่อขอรับ วันนี้หนังสือพิมพ์ลงแจ้งความของราช—
บัณฑิตยสภา เรื่องให้แต่งหนังสือประกวดวิศาขะ พ.ศ. ๒๔๗๓
ส่งเข้าประกวดใหม่ ให้ส่งถึงราชบัณฑิตยสภาก่อนวันที่ ๒๐
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ กำหนดให้แต่งเรื่องอริยทรัพย์

นายสุนทร พ่ออ่านแล้ว พ่อคิดว่าจะแต่งส่งเข้าประกวด
เหมือนกัน เรื่องอริยทรัพย์พ่อเคยได้เรียนมาแล้ว แต่หนักใจ
อย่างเดียว ที่ต้องแต่งให้เด็กอายุ ๑๐ ขวบอ่านเอาความได้
พ่อจะสอบถามเจ้าก่อน เจ้าอายุถึง ๑๓ ขวบแล้ว เข้าใจ
คำว่า อริยทรัพย์ หรือไม่

เสถียร เข้าใจแต่คำว่า ทรัพย์ คำว่า อริย ไม่เข้าใจ

สุนทร เห็นหรือไม่ว่าแต่งยาก เจ้าอายุถึง ๑๓ ขวบ
แล้ว พอเอ่ยชื่อเรื่องก็ไม่เข้าใจ แต่พ่อจะลองพยายามให้

ง่าย เพื่อเด็กอายุ ๑๐ ขวบจะเข้าใจได้บ้าง ไปเรียกพ่อเจริญน้องชายของเจ้ามานี่ด้วย พอเด็กชายเจริญเข้ามานั่งเรียบร้อยแล้ว นายสุนทรจึงชี้หนังสือพิมพ์ตรงคำ อริย บอกให้เด็กชายเจริญอ่าน

เจริญ ออ—ริ—ยอ

สุนทร ไม่ถูก ไม่ใช่ ออ—ริ—ยอ เขาอ่านว่า อะริยะ

เจริญ ทำไมไม่มีจุด ๆ ข้างหลังตัว อ ตัว ย

สุนทร ภาษาบาลี ตัวหนังสือเปล่า ๆ อ่านอย่างมีสระอะ ทั้งนั้น เวลานี้เจ้ายังเรียนหนังสือไทย อย่าเพ่อถามถึงภาษาบาลีเลย เจ้าโตขึ้นบางทีพ่อจะให้เรียนภาษาบาลี เวลานี้พบทีละคำสองคำ ก็จงจำไว้ คำไทยมีภาษาบาลีปนมาก ถ้าเจ้าหมั่นจำ ก็จะอ่านหนังสือไทยดีขึ้น จงตั้งใจฟัง พ่อจะอธิบายเรื่อง อริยทรัพย์ ให้เจ้าฟัง อริย เจ้าก็อ่านไม่ถูก คงแปลไม่ได้ ทรัพย์ เจ้ารู้หรือไม่ว่าอะไร

เจริญ เงินขอรับ

สุนทร ถูกแล้ว ทรัพย์คือเงิน แต่ยังถูกไม่หมด เงินก็เป็นทรัพย์อย่าง ๑ อย่างเจ้าว่า เสถียร จงตอบบ้าง ทรัพย์คืออะไร

เสถียร ทรัพย์ คือของใช้ ของกิน ทั้งหมด

สุนทร ที่ดินเป็นทรัพย์หรือไม่

เสถียร ที่ดินก็เป็นทรัพย์เหมือนกัน

สุนทร เจริญจงจำคำพี่เสถียรไว้ พี่เสถียรเขารู้จักทรัพย์อย่างรวม ๆ แล้ว ของกิน ของใช้ต่าง ๆ ที่บ้าน ที่สวนไร่นา เรียกว่า ทรัพย์ทั้งนั้น พ่อจะเรียกชื่อตามที่ชาวบ้านชาวเมืองเขาเรียกกัน ทรัพย์เรียกกัน ๒ อย่าง คือทรัพย์มีวิญญาณ (๑) อย่าง ๑ ทรัพย์ไม่มีวิญญาณ (๒) อย่าง ๑ คำว่า วิญญาณ พ่อกลัวเจ้าจะไม่เข้าใจอีก จะแปลความหมายให้ง่าย ๆ แถมลงไว้ ทรัพย์มีวิญญาณ คือทรัพย์ที่มีชีวิตจิตใจ เช่น วัว ควาย ช้าง ม้า นก ไก่ เป็นต้น ทรัพย์ที่ไม่มีวิญญาณ คือทรัพย์ที่ไม่มีชีวิตจิตใจ เช่น เงิน ทอง ผ้านุ่ง ผ้าห่ม บ้านเรือน สวน นา เป็นต้น เขาเรียกกัน ๒ อย่างนี้มานมนาน แล้วมาเปลี่ยนใช้กันขึ้นใหม่ เรียกว่า

---

(๑) วิญญาณกทรัพย์

(๒) อวิญญาณกทรัพย์

ทรัพย์เคลื่อนที่ได้ (๑) อย่าง ๑ ทรัพย์เคลื่อนที่ไม่ได้ (๒) อย่าง ๑ ถ้าเจ้าเข้าใจยังไม่ดี ก็จงคิดเอาง่าย ๆ ตู้ผ้านุ่งผ้าห่มของเรา เราย้ายบ้านเราก็ยกไปได้ เงิน ทอง เราก็เก็บใส่กระเป๋าไปได้ เจ้าจงจำไว้ ว่าของที่เราขนจากที่นี่ไปที่โน่นได้ เรียกว่า ทรัพย์เคลื่อนที่ได้ทั้งนั้น (๓) ที่บ้านที่นาของเรา เราย้ายไปอยู่ที่อื่น เราก็รื้อ ก็ยกมันไปไม่ได้ ถ้าเราอยากใช้มัน อาศัยมัน เราต้องไปหามัน เพราะฉะนั้น ที่นาที่บ้าน เป็นทรัพย์เคลื่อนที่ไม่ได้

ทรัพย์ทั้ง ๒ อย่างที่พ่ออธิบายมานี้ คนอยากได้กันนัก ถ้าใครมีมาก ก็ว่าสบาย ถ้าใครมีน้อย ก็ว่าลำบาก คนที่เกิดมามีชีวิตอยู่ มีทรัพย์ด้วยกันทุกคน แปลกกันแต่มีมากมีน้อย เท่านั้น เจ้าทั้ง ๒ คนยังเด็กอยู่ ก็มีทรัพย์แล้ว เช่นผ้านุ่งผ้าห่มที่พ่อให้ เจ้าต้องขยันเรียนวิชาไว้ จะได้หาทรัพย์ใช้เมื่อโต แต่เจ้าต้องจำไว้ว่าทรัพย์ที่พ่ออธิบายมานี้

---

(๑) สังหาริมทรัพย์

(๒) อสังหาริมทรัพย์

(๓) เว้นแต่ทรัพย์เคลื่อนที่ได้ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็นทรัพย์เคลื่อนที่ไม่ได้ ด้วยรื้อถอนเข้าก็เสียหายมาก

เป็นแต่ทรัพย์ธรรมดา ไม่วิเศษมากมายอะไรนัก ได้มาแล้วก็ใช้ไป หมดไปแล้วก็ต้องหามาใหม่ หามาได้แล้วรักษาไม่ดีขะโมยก็ลัก ไม่รู้จักวิธีใช้ก็หมดเร็ว ทำให้ลำบากยากแค้นต่าง ๆ เจ้าจะต้องหาทรัพย์ที่ดีกว่านี้ไว้ ทรัพย์ที่ดีกว่านี้เรียกว่า อริยทรัพย์ ที่ประกาศให้แต่งประกวด อย่างหนังสือพิมพ์ลงนั้นเอง อริย เป็นภาษาบาลี แปลว่า ประเสริฐ รวมกับคำว่า ทรัพย์ ก็แปลว่า ทรัพย์ประเสริฐ เจ้าจงอ่านให้จำได้ ให้คล่องปาก ต่อไปพ่อพูดว่า อริยทรัพย์ ก็ให้นึกแปลได้ทันที ว่า ทรัพย์ประเสริฐ อริยทรัพย์นี้ ไม่ใช่สิ่งของ ไม่ใช่เงินทอง ไร่ นา เป็น ความดี อย่าง ๑ แต่พ่อจะไม่อธิบายในวันนี้ ด้วยกลัวลูกจะเลอะ จะจับ ความดี ไม่ได้ ไว้วันอื่นจึงค่อยฟังต่อไป วันนี้จะเตือนให้เจ้านึกไว้อย่างเดียวว่าความดีเป็นทรัพย์ประเสริฐ ท่องให้คล่องปาก จะได้คอยกระซิบตัวเองอยู่เสมอ ให้หมั่นหาอริยทรัพย์ เรียกว่าอบรมนิสัย เช่นครั้งแรก ลูกไปตีเด็กที่เล็กกว่าคน ๑ พ่อก็เฆี่ยนเจ้า และสอนเจ้าว่า ต่อไป ถ้าตีเขาอีก พ่อจะเฆี่ยน ถ้าเจ้านึกอยู่เสมอ เจ้าอาจไม่ไปตีเขาอีก ด้วยกลัวถูกเฆี่ยนวันนี้ พ่อสอนเจ้าเท่านี้ก่อน วันอื่นจะได้อธิบายอริยทรัพย์ต่อไป

คำถามประจำบท

สิ่งอะไร เรียกว่า ทรัพย์ ?

ทรัพย์เรียกกันกี่อย่าง ?

อริยทรัพย์ แปลว่าอะไร ?

อริยทรัพย์ คืออะไร ?

ทำไมจึงให้นึกถึงอริยทรัพย์เสมอ ?

อริยทรัพย์ข้อ ๑ ความเชื่อ

นายสุนทร ลูกทั้ง ๒ คอยฟัง เมื่อวันก่อนพ่ออธิบายคำว่าทรัพย์ อย่างสั้น ๆ และแปลคำว่าอริยทรัพย์ให้เจ้าฟังแล้วไปหยุดไว้แค่นั้น สังแต่ให้เจ้าทั้ง ๒ คนนึกและบ่นให้บ่อย ๆ ว่า ความดีเป็นทรัพย์ประเสริฐ เพียงเท่านี้ วันนี้พ่อจะอธิบายความดี ที่เป็นทรัพย์ประเสริฐต่อไป อริยทรัพย์ในหนังสือพุทธศาสนา (๑) มี ๗ ด้วยกัน แต่พ่อจะอธิบายในวันนี้ทั้ง ๗ ข้อ เจ้าก็จะรำคาญด้วยต้องจำข้อ ๑ ข้อ ๒ เป็นต้นไป จะจำยาก พ่อจะอธิบายแต่คราวละข้อ เจ้าจงตั้งใจฟังดังต่อไปนี้

อริยทรัพย์ข้อ ๑ คือ ความเชื่อ คำภาษาบาลีว่า สัทธา เราเรียนตามโรงเรียนเขียนว่า ศรัทธา เลียนภาษาสันสกฤต เจ้าจงจำไว้ด้วยความเชื่อเป็นทรัพย์ประเสริฐอย่างไร นี่แหละคอยฟังให้ดี เพราะความเชื่อที่เป็นทรัพย์ประเสริฐ เกี่ยวกับความรู้ ต้องรู้ว่าอะไรผิดอะไรถูกเสียก่อนจึงเชื่อ ถ้าเชื่อเรื่อยไปทั้งหมดก็ไม่เป็นทรัพย์ประเสริฐ เช่นใครเขาบอกเจ้า

---

(๑) คัมภีร์อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต ปฐมปัณณาสก ปฐมวรรค

ว่า จงเอามีดไปฟันเด็กคนนั้น เขาจะให้เงิน ถ้าเจ้าเชื่อเขาไปฟันเข้าจริง ๆ เชื่ออย่างนี้ไม่เป็นทรัพย์ประเสริฐ เพราะเจ้าจะต้องถูกทำโทษ ทันทีอีกคน ๑ บอกเจ้าว่าเด็กตกน้ำจะจมตาย ให้เจ้าโดดลงไปช่วย ถ้าเจ้าว่ายน้ำไม่เป็น เจ้าเชื่อเขาโดดลงไปช่วย ก็ไม่ใช่ทรัพย์ประเสริฐ เพราะเจ้าก็จะจมน้ำตายอีกคน ๑ ต่อเจ้ารู้ว่าเจ้าว่ายน้ำเป็น เจ้าจึงควรโดดลงไปช่วย จงจำไว้ว่า เชื่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ จึงเป็นทรัพย์ประเสริฐ แต่เจ้ายังเป็นเด็กเล็กอยู่ เจ้าจะเลือกว่าอย่างใดเป็นประโยชน์นั้นยาก พ่อจะบอกหลักความเชื่อที่เป็นประโยชน์ไว้ให้สัก ๒ อย่าง คือ

(๑) เชื่อความรู้ของพระพุทธเจ้า (๑)

(๒) เชื่อว่าเราทำอะไรลงไป ต้องเป็นของเรา (๒)

ตอนนี้เจ้าคงจะฟังยากขึ้นกระมัง เพราะเจ้ายังรู้ไม่ได้ดีว่าพระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหน เป็นคนชนิดไร พ่อจะชี้พระพุทธเจ้าให้เจ้าดูก็คือ คนรู้ความดีความชั่วชัดเจน และ ทำแต่ความดี เจ้าได้อ่านเรื่องราวของท่านอยู่บ้างแล้วพ่อจะไม่เล่าซ้ำ

---

(๑) ตถาคตโพธิสัทธา

(๒) กัมมัสสกตาสัทธา

พระพุทธเจ้าท่านตายเสียกว่า ๒๐๐๐ ปีแล้ว ยังเหลือแต่ความรู้ของท่านที่เรียกว่า พุทธศาสนา พวกศิษย์จดจำลอกคัดกันต่อ ๆ มา แต่หนังสือที่เป็นความรู้ของพระพุทธเจ้านั้น เจ้าอ่านลำพังตนเอง ก็รู้ไม่ใครได้ ว่าบทไหนข้อไหนคำไหนที่เจ้าควรจะเชื่อ เจ้าจำได้แล้วไม่ใช่หรือ ว่าพระพุทธเจ้าก็คือคนรู้ความดีความชั่วชัดเจน เจ้าจงหา คนรู้ ซึ่งนับเป็นศิษย์ของท่านสอนตัวเจ้า คนรู้ดีรู้ชั่วมีอยู่ทั่วไป แต่รู้มากบ้าง น้อยบ้าง เช่น ในบ้านนี้ พ่อก็เป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้าถึงพ่อรู้ไม่มาก ก็รู้พอสอนเจ้าได้อย่างต่ำ ๆ อันเป็นความรู้เบื้องต้น ถ้าเจ้าเชื่อความรู้ของพ่อ ก็เท่ากับเจ้าเชื่อความรู้ของพระพุทธเจ้าบางส่วน เจ้าโตขึ้นอาจรู้ได้มากกว่านี้

ทางดีที่สุดของเจ้าในเวลานี้ ก็คือ ว่าง่าย สอนง่าย เชื่อฟังผู้ใหญ่ที่มีความรู้ ผู้ใหญ่ที่มีความรู้ เวลานี้เราก็ไม่ต้องเลือกหาเอง รัฐบาลท่านหาไว้ให้ คือตั้งโรงเรียนไว้ทั่ว ๆ ไป ครูที่สอน รัฐบาลก็เลือกหาที่มีความรู้สอนเป็นชั้น ๆ วางข้อบังคับให้สอนแบบที่ดี คำสอนที่ดีในโรงเรียน เช่นสอนให้ขยันเรียนวิชา ให้ประพฤติกิริยาเรียบร้อย เป็นต้น โดยมากตรงกับคำสอนของพระพุทธเจ้า เจ้าเชื่อฟังครูสอน ก็เท่ากับเชื่อความรู้ของพระพุทธเจ้าบางส่วน นี่เป็นหลักความเชื่อ

ข้อ ๑ ความเชื่อข้อ ๑ นี้สอนให้เรารู้สึกว่า เราเป็นเด็ก เรารู้น้อย เราต้องอาศัยผู้ใหญ่ แต่ต้องเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ และเป็นคนดี

ทีนี้ พ่อจะอธิบายความเชื่อข้อ ๒ ต่อไป คือ เชื่อว่า เราทำอะไรลงไป ต้องเป็นของเรา ตรงนี้เจ้าต้องสังเกตให้ดี เพราะสิ่งที่เราทำมีต้นมีปลาย ต้น ภาษาบาลีว่า เหตุ ปลาย ว่า ผล เจ้าเคยพูดติดปากอยู่บ้างแล้ว พ่อจะอธิบายเหตุ ผล ต้น ปลาย ที่ติดต่อกันให้เจ้าฟัง

พ่อไม่ได้ทำนาทำไมจึงมีข้าวให้ลูกกิน ?

เพราะซื้อเขา

พ่อทำเงินไม่ได้เอง ทำไมจึงมีเงินซื้อเขา ?

เพราะทำราชการได้เงินเดือน

ทำไมจึงทำราชการได้ ?

เพราะเรียนวิชาที่ทางราชการท่านใช้

เจ้าจงจำไว้ วิชานี้แหละเป็นต้นเหตุ ให้ได้ผลคือมีข้าวกิน แต่มันกลายไปหลายต่อ วิชากลายไปเป็นทำราชการ ทำราชการกลายไปเป็นได้เงินเดือน ได้เงินเดือนกลายไปเป็นซื้อข้าวกิน เจ้าเห็นหรือยัง ว่าเราทำอะไรลงไปต้องได้แก่เรา นี่ว่าที่เจ้าเห็น ๆ วิชายังเป็นต้นเหตุ ให้ไปทำ

อะไรต่ออะไรได้อีกมาก ทำนา ค้าขาย ได้ทั้งนั้น นี่เป็นทางข้างดี ทางข้างชั่วก็เหมือนกัน

ทำไมจึงมีคนติดคุก ?

เพราะ (บางคน) เป็นขโมย

ทำไมจึงเป็นขโมย ?

เพราะไม่มีเงิน

ทำไมจึงไม่มีเงิน ?

เพราะไม่มีวิชา (หรือมีวิชาแต่ประพฤติชั่ว)

เจ้าจงจำไว้อีก ไม่มีวิชานี้แหละ (อาจ) เป็นต้นเหตุให้ติดคุก แต่ก็กลายไปหลายต่อเหมือนกัน คือไม่มีวิชากลายเป็นไม่มีเงิน ไม่มีเงินกลายไปเป็นขโมย เป็นขโมยกลายไปเป็นติดคุก ถ้าเจ้าสืบหาเหตุผลอย่างนี้เสมอไป เจ้าคงคิดเห็นได้ว่า เราทำอะไรลงไป ต้องเป็นของเรา หลักความเชื่อข้อ ๒ นี้ สอนให้เรารู้สึกว่า สิ่งทั้งหลายมีเหตุผลต้นปลาย ถ้าเจ้าคิดอยู่เสมอ ๆ เจ้าก็จะขยันเรียนวิชา ที่จะมีผลงาม ๆ จะไม่ทำสิ่งที่มีผลเลว ๆ

ความเชื่อที่พ่ออธิบายมาทั้งหมดนี้ เป็นทรัพย์ประเสริฐใครจะแย่งชิงของเราไปไม่ได้ อยู่กับเราเสมอ เราใช้ทุกวันก็ไม่หมด ขอเตือนเจ้าในที่สุดว่า

(๑) เจ้าต้องเชื่อฟังคำสอนท่านผู้รู้

(๒) เจ้าต้องเชื่อว่า ทำอะไรลงไปต้องเป็นของตน

คำถามประจำบท

ความเชื่อ ภาษาบาลีว่ากะไร ?

เชื่ออย่างไร จึงเป็นทรัพย์ประเสริฐ ?

หลักความเชื่อมีตัวอย่างอะไรบ้าง ?

ศรัทธาประเสริฐกว่าทรัพย์ธรรมดาอย่างไร ?

๕ พ.ค. ๙๔
ธรรมสิลปากร

อริยทรัพย์ข้อ ๒ ศีล

นายสุนทร วันนี้พ่อมีเวลาว่าง จะอธิบายอริยทรัพย์ข้อ ๒ ให้เจ้าฟังต่อไป

เมื่อวันก่อนพ่อได้อธิบาย ความเชื่อ ให้ฟังแล้ว เจ้าอย่าลืม ความเชื่อนี้สำคัญนัก เจ้าจะทำความดีก็เพราะเชื่อ เจ้าจะไม่ทำความชั่วก็เพราะเชื่อ อริยทรัพย์ข้อ ๒ คือศีล นี่แหละ จะชี้ความดีความชั่วอันตรงกันข้าม คือรักษาศีลเป็นความดี ไม่รักษาศีลเป็นความชั่ว

เจ้าคงจำคำว่า ศีล ได้ดีแล้ว เพราะในบ้านเราพูดกันบ่อย ๆ เช่นพระมาสวดมนต์มาเทศน์ ก่อนหน้าสวดก่อนหน้าเทศน์ มักมีผู้ใหญ่บอกว่าอาราธนาศีล รับศีล พระให้ศีลที่โรงเรียนครูสอนเบญจศีล แต่เจ้าคงรู้ความหมายของศีลยังไม่ตลอด เพราะในโรงเรียนสอนแต่เบญจศีลเป็นพื้น พ่อจะอธิบายศีลทั่ว ๆ ไปให้ฟังก่อน เจ้าจะได้รู้จักคนรักษาศีล ที่ถือพุทธศาสนาร่วมกัน เป็นชั้น ๆ ศีลแปลอย่างกว้าง ๆ ก็คือรักษากายและคำพูด ให้ถูกข้อบังคับ (๑) พ่อจะแยกศีลเป็นชั้น ๆ ตามเพศของคนที่เจ้าเห็นอยู่เสมอ คือ

---

(๑) เฉพาะเรื่องศีล

ศีลชั้นต่ำ ของคฤหัสถ์
ศีลชั้นกลาง ของสามเณร
ศีลชั้นสูง ของพระสงฆ์
แต่เจ้าอย่าเข้าใจผิด ว่าศีลชั้นต่ำเลวกว่าชั้นอื่น ข้อรักษาดีเท่า ๆ กัน ผิดกันแต่ศีลชั้นต่ำมีน้อยข้อ ศีลอีก ๒ ชั้นมีมากข้อเท่านั้น ศีลพระสงฆ์มีกว่า ๑๐๐ ข้อ ศีลสามเณรก็มากคล้ายพระสงฆ์ แต่ท่านยกขึ้นกล่าวเพียง ๑๐ ข้อ ศีลคฤหัสถ์มี ๕ ข้อ ถ้าคฤหัสถ์อยากรักษาให้คล้ายพระคล้ายเณร ก็รักษาขึ้นไปถึง ๘ ข้อ เกือบเท่าชั้นกลาง ที่พ่อแยกศีลเป็นชั้น ๆ นี้ ก็เพื่อจะให้เจ้ารู้ว่า ผู้ถือพุทธศาสนา ถ้าใครรักษาศีลชั้นต่ำก็เคารพผู้รักษาศีลชั้นสูง เจ้านายที่ท่านรักษาศีลชั้นต่ำ ท่านก็เคารพพระสงฆ์สามเณร ซึ่งรักษาศีลชั้นสูงกว่า เณรก็เคารพพระอีกชั้น ๑ เจ้าก็ต้องเคารพพระเณรเหมือนกัน แต่ศีลชั้นต่ำนั้น จำเป็นแท้ ๆ ที่ต้องรักษา ถ้าไม่รักษาก็เกิดโทษ พ่อก็ต้องรักษา เจ้าทั้ง ๒ ก็ต้องรักษา ศีลอย่างพระอย่างเณรเราไม่สมัครรักษา เราก็ไม่มีโทษ พ่อจะสอนเบญจศีลที่เจ้าเรียนในโรงเรียนซ้ำอีก เพื่อจะได้แม่นยำขึ้น

ศีลข้อ ๑ ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ดิรัจฉานหรือมนุษย์ ถ้าเราแกล้งฆ่ามนุษย์ ศาลจะตัดสินประหารชีวิต ให้เราตายตาม

กัน ส่วนสัตว์ดิรัจฉาน ถ้าเราไปฆ่า วัว ควาย เป็ด ไก่ เป็นต้น ก็เหมือนประจานตัวเรา ว่าใจบาปหยาบช้า ซึ่งเจ้าก็ไม่ชอบให้ใครว่าเจ้าไม่ใช่หรือ ถ้าเจ้าฆ่าสัตว์บ่อย ๆ เข้า ก็ทำให้ใจบาปหยาบช้าจริง ๆ ที่หลังมนุษย์ ถ้าเจ้าโกรธ เจ้าก็อาจฆ่าได้ ถ้าเจ้าชอบให้เขาว่าเจ้าเป็นคนใจบุญ เจ้าก็อย่าฆ่า เจ้าต้องรักษาศีล นอกจากไม่ฆ่า ยังมีข้อที่ไม่ดีอีกคือทรมานสัตว์ให้ลำบาก เช่นจับตัวแมลงอะไรต่ออะไรมาเด็ดปีกเด็ดหาง กัดปลากัด ชนไก่ เป็นต้น ซึ่งทำให้ใจร้ายทั้งนั้น เราลองนึกดูว่า ถ้าเขาตีแขนตีขาเราหัก เราจะเป็นอย่างไร เขาบังคับให้เราต่อยกันหน้าตาบวมจะสนุกหรือไม่ จงจำไว้ว่าศีลข้อนี้

(๑) ห้ามไม่ให้ฆ่า

(๒) ให้มีความรัก ความสงสาร ให้ช่วยเหลือกัน

ศีลข้อ ๒ ห้ามไม่ให้ลักของคนอื่น ถ้าเราไปลักเขาเขาจับได้ก็ติดคุก ที่สุดลักของพ่อแม่เอง ก็อาจถูกเฆี่ยน และเคยตัว โตขึ้นจะกลายเป็นขโมย เจ้าจงหมั่นเรียนวิชาไว้จะได้เป็นทุนหากินในทางที่ชอบ จงจำไว้ว่า ศีลข้อนี้

(๑) ห้ามไม่ให้ลัก

(๒) ให้หากินในทางที่ดี

ศีลข้อ ๓ ห้ามไม่ให้ทำชู้ระหว่างผัวเมียเขา คือ แย่งความรักของผัวเมียเขา เจ้ายังเด็ก ยังไม่มีเมีย (มีผัว) ยังไม่รู้ว่าผัวเมียเขารักกันอย่างไร ก็จงดูน้องเล็ก ๆ ของเจ้า ๒ คน พอพ่อเรียกหนูคนโตเข้ามาหา หรือพ่อเรียกเด็กอื่นมาอุ้มน้องเล็กของเจ้าก็คลานเข้ามาข้าง บางทีก็ร้องไห้ บางทีก็กัดเอาหนูคนโต และกัดเด็กที่พ่ออุ้ม บางทีก็ตี เจ้าดูเถิด เด็กยังหวงความรักถึงเพียงนี้ เจ้า ๒ คนก็เหมือนกัน โตรู้ความมากแล้ว พ่อเคยเห็น ถ้าพ่อไปเล่นหัวกับคนไหนมาก อีกคนหนึ่งก็น้อยใจ ถึงทำกิริยาให้พ่อรู้ นี่ก็คือแย่งความรักกันผัวเมียยิ่งกว่านั้น ถ้าใครไปแย่งความรักอาจฆ่ากันก็ได้ เจ้าจงจำไว้ว่าศีลข้อ ๓ นี้

(๑) ห้ามไม่ให้ทำชู้ เป็นการแย่งความรักในระหว่างผัวเมียกัน

(๒) ให้เป็นผัวเป็นเมียกันอย่างเปิดเผย รักษาประเพณีผัวเมียอย่างงามหน้า

ศีลข้อ ๔ ห้ามไม่ให้โกหก เจ้าได้เรียนมาแล้ว โกหกก็คือพูดไม่จริง เช่นเจ้าไปโรงเรียน แต่ไม่เข้าโรงเรียนไถลไปเที่ยวเล่นเสีย แล้วโกหกพ่อว่าไปเรียน อีกวันหนึ่ง พอครูถามก็โกหกครูว่าพ่อให้หยุด เจ้าทำอย่างนี้ไม่ช้าก็ถูกเฆี่ยน

ทั้ง ๒ ทาง ยิ่งโตขึ้น ถ้าไปโกหกในโรงในศาล ก็เลยติดคุก นอกจากไม่โกหกแล้ว เจ้าต้องซื่อตรงต่อหน้าที่ที่รับเขาด้วย จงจำไว้ว่า ศีลข้อ ๔ นี้

(๑) ห้ามไม่ให้โกหก

(๒) ให้ซื่อตรงต่อหน้าที่

ศีลข้อ ๕ ห้ามไม่ให้กินเหล้า เจ้าเคยเห็นแล้ว บางคนเที่ยวเมาอ้อแอ้ตามถนน บ้างก็ถูกตำรวจจับไปขัง บ้างก็ด่าตีวิวาทกัน ยิ่งกว่านั้น ทำให้สมองทึบ ทำให้เกิดโรค ทำให้เสียเงินโดยไม่เข้าเรื่อง เจ้าอย่ากินเหล้า เจ้าจงรักษาสติให้ดีจะได้เล่าเรียนวิชา ทำมาหากินได้คล่อง จงจำไว้ว่า ศีลข้อ ๕ นี้

(๑) ห้ามไม่ให้กินเหล้า

(๒) ให้รักษาสติให้ดี (๑)

ศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ ถ้าเจ้ารักษาได้ เจ้าก็เป็นคนมีทรัพย์ประเสริฐ เพราะเจ้าเป็นคนดี ไม่มีความผิดที่จะตัดทางทำมาหากิน มีแต่คนนับถือ ใครจะลักขโมยศีลของเจ้าไปก็

---

(๑) ข้อ ๒ ในศีลทั้ง ๕ ข้อกล่าวมาแล้วเรียกว่า กัลยาณธรรม

ไม่ได้ ดีกว่าทรัพย์ธรรมดา เจ้าจงนึกไว้ว่า เราต้องรักษาศีล เสมอไป วันนี้หยุดเท่านี้ที

คำถามประจำบท

ศีลแปลความกว้าง ๆ ว่ากะไร ?

ศีลแบ่งเป็นชั้นอย่างไร ?

ทำไมจึงแบ่งศีลเป็นชั้น ?

ศีลชั้นต่ำห้ามอะไรบ้าง ?

อริยทรัพย์ข้อ ๓ ความอาย

อริยทรัพย์ข้อ ๔ ความกลัว

นายสุนทร เมื่อวานนี้ พ่อได้อธิบายอริยทรัพย์ข้อ ๒ คือศีลให้เจ้าฟังแล้ว วันนี้พ่อจะอธิบายอริยทรัพย์ข้อ ๓ กับข้อ ๔ ให้เจ้าฟัง ควบกันไป ๒ ข้อทีเดียว เจ้าเคยฟังแต่คราวละข้อ วันนี้ ๒ ข้อ ก็อย่าท้อใจ สั้น ๆ เหมือนข้อเดียวนั่นแหละ

อริยทรัพย์ข้อ ๓ คือ ความอาย ภาษาบาลีว่า หิริ

อริยทรัพย์ข้อ ๔ คือ ความกลัว ภาษาบาลีว่า โอตตัปปะ

เจ้าท่องจำให้หมดทั้ง ๒ ข้อ

ความอายกับความกลัวต่างกันอย่างไร พ่อจะเทียบให้ฟัง ความอายเหมือนชั้นผู้ดี ความกลัวเหมือนชั้นไพร่ แต่ก็ดีด้วยกันทั้ง ๒ อย่าง แม่ของเจ้าเคยปลอบน้องเจ้าให้ไปโรงเรียน น้องของเจ้าอายุ ๔ ขวบเศษ ยังไม่รู้ว่าเรียนหนังสือเอาไปทำอะไร ก็ไม่อยากไปโรงเรียน อยากอยู่วิ่งเล่น แต่น้องฟังคำพูดเข้าใจว่า ผู้ดี ว่า ไพร่ ด้วยแม่เคยชี้บอก และพูดให้ฟังบ่อย ๆ ว่า "เด็กไม่เรียนหนังสือ เป็นไพร่ เด็กเที่ยวเล่นหยอดหลุมทอยกองตามถนน เป็นไพร่ ผู้ดี เขาเรียนหนังสือ

ผู้ดี เขาไม่เที่ยวเล่นหยอดหลุมทอยกองตามถนน" แต่น้อง จำได้ชั่วประเดี๋ยวเดียวก็ลืม วันอื่นแม่ต้องปลอบใหม่ว่า "หนูคนดี หนูไปโรงเรียนหนา หนูเป็นลูกผู้ดี ถ้าไม่รู้หนังสืออายเขาหนา" น้องเจ้าถูกยอเข้าก็ไปโรงเรียน อย่างนี้เรียกว่าอาย น้องเจ้าจะอายจริงหรือไม่อายก็ตามเถิด แต่ที่แม่ปลอบนั้น ปลอบทางให้อาย ทีนี้อีกวัน ๑ แม่จะปลอบเท่าไร น้องเจ้าก็ไม่ไปโรงเรียน แม่ทำติงตังฉวยไม้เรียวขู่คำรามว่า "จะเฆี่ยนเดี๋ยวนี้ ว่าดี ๆ ก็ไม่ไป อยากเป็นไพร่" น้องเจ้ากลัวถูกเฆี่ยนก็ไปโรงเรียน อย่างนี้เรียกว่ากลัว เจ้าลองนึกดูเถิด อายเป็นผู้ดีกว่ากลัวไม่ใช่หรือ แต่เมื่อน้องเจ้าไปโรงเรียนแล้ว ก็ได้ผลคือเรียนหนังสือดีเหมือนกัน ส่วนเจ้าทั้ง ๒ โตแล้ว ไม่ต้องเตือน เจ้าก็ไปโรงเรียนทุกวัน เว้นแต่วันมีเหตุที่ต้องหยุด เจ้าไม่ต้องอาย ไม่ต้องกลัวอย่างน้อง แต่เจ้าต้องอายต้องกลัวไปอีกทาง ๑ คืออายว่า ถ้าเราไม่ขะมักเขม้นเรียนให้ทันเพื่อน ก็อายเขา และกลัวว่าถ้าเราไม่ขะมักเขม้นเรียนวิชา จะลำบากยากจนเมื่อโต เราได้เคยเห็นมาแล้ว คนไม่มีวิชาหากินลำบาก ถ้าเจ้าคิดอาย คิดกลัวอยู่เสมอ เจ้าก็จะขยันเรียนวิชา ความอาย ความกลัว

๒ อย่างนี้มีคุณมาก ศีลที่พ่ออธิบายมาแล้วเมื่อวันก่อน ถ้ามีความอายความกลัว ก็ยิ่งรักษาได้ดี เหมือนคอยขอกว่า

อายเขา เราเป็นคนดีไม่ควรฆ่าสัตว์ กลัวบาปกลัวติดคุก

อายเขา เราเป็นคนมีวิชา สามารถหากินได้ อย่าเป็นขโมย กลัวถูกลงโทษ

อายเขา เราเป็นคนมีวิชา โตขึ้นหาเมีย (หาผัว) ที่ตัวเปล่า ไม่มีคนหวงได้ถมไป อย่าเที่ยวทำชู้ แย่งความรักในระหว่างผัวเมียเขา กลัวเขา ถ้าเขารู้เขาจะโกรธ ทำร้ายเรา เขาจับได้ เขาจะฟ้องให้เราเสียทรัพย์ พลาดท่าคามือก็ถึงตายได้

อายเขา เราเป็นคนดี อย่าขี้ปด กลัวเขา อย่าหนีโรงเรียนแล้วหลอกพ่อแม่ จะถูกเฆี่ยน อย่าให้เขาฟ้องเป็นพยานเท็จ

อายเขา อย่าเที่ยวเมาเลอะเทอะ กลัวเสียเงิน กลัวทะเลาะวิวาท กลัวโรคภัย กลัวสมองทึบ หากินไม่ได้

สิ่งที่ควรอายควรกลัวยังมีอีกมาก เช่นเรียนน้อยก็อายเขา ทำอะไรไม่ทันเพื่อนก็อายเขา รู้น้อยน่ากลัวรักษาตัวไม่รอด ขี้เกียจน่ากลัวอด หากินไม่พอท้อง

แต่ถ้าไม่ควรอายก็อย่าอาย ไม่ควรกลัวก็อย่ากลัว ต้องคิดให้ถูกทาง เช่นเพื่อนนักเรียนเขามีรถยนต์ไปส่งโรงเรียน แต่เราต้องขึ้นรถลากหรือรถราง หรือต้องเดินไปโรงเรียน ก็อย่าอาย ต้องไปเรียนให้ได้ ครูเรียกไปถามอะไรก็เหมือนกัน อย่าอาย ต้องพูด กลัวก็เหมือนกัน อย่ากลัวไปทุกอย่าง เช่น กลัวแดดกลัวฝน พอแดดจัดฝนตก ก็ไปโรงเรียนไม่ได้ กลัวอย่างนี้ไม่ดี จะกลัวก็แต่ว่าตากแดดตากฝนจะเจ็บไข้ ถึงแดดจัดฝนตกก็มีทางป้องกันได้ (ควรถามผู้ใหญ่) พระพุทธเจ้าท่านสอนให้อาย สอนให้กลัวแต่ความชั่วเท่านั้น ผู้ที่มีความอายความกลัวต่อความชั่ว ชื่อว่ามีทรัพย์ประเสริฐ ใครจะลักขโมยไปไม่ได้ จงจำไว้ว่า เราต้องอาย ต้องกลัวความชั่วเสมอไป

คำถามประจำบท

หิริ แปลว่ากะไร ?

โอตตัปปะ แปลว่ากะไร ?

อายกับกลัวผิดกันอย่างไร ?

อายกับกลัวมีคุณอย่างไร ?

อริยทรัพย์ข้อ ๕ การฟัง

นายสุนทร เจ้าทั้ง ๒ เรียนดี และความอายความกลัวแต่วันก่อนแล้ว ทั้ง ๓ อย่างนั้น ล้วนสอนให้เจ้าประพฤติดีเป็นคนดี เมื่อเจ้าเป็นคนดีแล้ว จะนั่งอยู่เฉย ๆ ก็ไม่สมกับที่เป็นคนดี จะต้องทำประโยชน์อะไรให้แก่ตัวเจ้าและคนอื่น เราจะทำประโยชน์ได้ ต้องอาศัยรู้มาก ถ้ารู้น้อยมักทำผิด หรือทำไม่ได้ เจ้าจงเรียนอริยทรัพย์ข้อ ๕ ต่อไป

อริยทรัพย์ข้อ ๕ คือ การฟัง คำภาษาบาลีว่า สุตะ คนที่ฟังมากเรียกว่า พหูสูต ที่พ่อแปลว่า ฟัง นี้ แปลตามศัพท์เจ้าคงจะเข้าใจไม่ดี พ่อจะแปลความหมายเสียใหม่ ให้ง่ายที่เจ้าจะพอเข้าใจได้ คือแปลว่า **เรียน** หรือใช้คำสูงขึ้นไปก็ว่าศึกษา เป็นคำสันสกฤต เจ้าเคยรู้แล้วว่า กระทรวงศึกษาธิการ ท่านตั้งขึ้นสำหรับจัดการศึกษาต่าง ๆ การเรียนหรือศึกษานี้ไม่ใช่แต่เรียนในโรงเรียน อยู่บ้านหรือไปเที่ยวก็เรียนได้ทั้งนั้น แต่เพื่อจะให้เรียนประจำ จึงต้องไปโรงเรียน ที่โรงเรียนเรียนง่ายกว่าที่อื่น เพราะมีครูประจำ ที่อื่นเรียนได้แต่โดยสังเกตโดยจำเป็นพื้น เช่นที่บ้านเรา พ่อตื่นแต่เช้า บางทีพ่อปลุกให้เจ้าลุกขึ้นหุงข้าวเอง ก็เพื่อจะให้เจ้าหุงข้าวเป็น บางทีพ่อปลุก

ต้นไม้ เรียกให้เจ้ามาขุดหลุม ให้ขนดินใส่กะถาง ถ้าเจ้าคิดว่าเรียน เจ้าก็จะหุงข้าวเป็น ปลูกต้นไม้เป็น บางทีพ่อซ่อมแซมบ้าน ใช้ให้เจ้าช่วยยกไม้เล็ก ๆ ที่เจ้ายกได้ ให้ช่วยหยิบสิ่วหยิบขวาน เหล่านี้เป็นต้น ถ้าเจ้าหมั่นตั้งใจสังเกต ก็จะได้ความรู้เพิ่มขึ้นเสมอ นี่เป็นการเล็ก ๆ น้อย ๆ ในบ้าน เวลาไปนอกบ้านพ่อเคยพาเจ้าไปเที่ยวเดินเล่นบ้าง เคยพาขึ้นรถไฟไปไกล ๆ บ้าง พ่อได้เล่าถึงสิ่งที่พ่อรู้ให้เจ้าฟังเสมอ เช่นผ่านไปตามทุ่งนาเวลาเขาไถนา ก็ชี้ให้ดูคนไถนา ว่าเขาไถกันอย่างไร มีเครื่องมืออย่างไร ไถเดือนไหนหว่านเดือนไหน เก็บเกี่ยวนวดเวลาไร ที่สุดเขาส่งไปขายที่ไหน เฉพาะในบ้านเมืองของเราที่เจ้าพอจะรู้ได้ การงานเช่นนี้ ถ้าเจ้าดู เจ้าคิด เจ้าถาม จดจำอยู่เสมอ ๆ เจ้าก็จะรู้มากขึ้นทุกที สมองของเจ้าก็จะฝังอยู่ในการงาน นอกจากนี้ บางทีพ่อไปฟังเทศน์ที่วัดพ่อก็พาเจ้าไปด้วย ที่จริงพ่อยังไม่ตั้งใจให้เจ้าฟังเทศน์ชั้นสูง ๆ ที่ผู้ใหญ่เขาฟังกันนัก พ่อตั้งใจชั้นต้นก็เพียงให้เจ้าไปเห็นวิธีของพระ ว่าพระท่านทำอะไร ชาวบ้านที่ไปหาพระ เขาทำกิริยาท่าทางอย่างไร บางทีพ่อมีสิ่งของที่จะถวายพระ พ่อก็ให้เจ้าเข้าไปถวาย เรียกว่า ประเคน เพื่อเจ้าจะได้แคล่วคล่องว่องไว รู้จักงานที่เกี่ยวกับพระ เมื่อเจ้าคุ้นกับพระ

ได้ไปมาหาสู่ท่าน ก็จะได้ฟังเทศน์ของท่านที่กุฏิ เทศน์ก็คือบอกให้ทำดีให้เว้นชั่ว ท่านนั่งคุยกับเรา ท่านว่าอะไรดีก็จงจำไว้นานเข้าก็จะรู้มาก ไปฟังเทศน์บนธรรมาสน์ก็เข้าใจง่าย นอกจากนี้ พ่อมีโอกาสยังพาเจ้าไปวังเจ้านาย และบ้านขุนนาง ก็เพื่อเจ้าจะได้เห็นได้เรียนไว้ บางคราวมีเพื่อนฝูงของพ่อที่คุ้นเคยกันมาก ๆ มาหาพ่อที่บ้าน ถ้าไม่มีเรื่องต้องห้ามเด็ก พ่อก็เรียกเจ้ามากราบไหว้ อนุญาตให้นั่งฟังผู้ใหญ่คุยกัน บางทีก็ให้กินข้าวด้วย เพื่อเจ้าจะได้ฟังผู้ใหญ่พูด และดูการเลี้ยงแขก ที่เจ้าควรจะจำไว้ ถ้าเจ้าตั้งใจเรียน ตั้งใจฟังเสมอไป เจ้าก็จะเป็นคนเรียนมาก ซึ่งเรียกว่า พหูสูต เมื่อเอาวิชานอกโรงเรียนมาประสมกับวิชาที่เจ้าเรียนอยู่ในโรงเรียนเข้า จะช่วยเจ้าให้เป็นคนดีอีกมาก พ่อจะแนะถึงสุภาษิตที่ท่านกล่าวไว้ ๔ อย่าง คือ ฟัง คิด ถาม จด คือเมื่อเจ้าดูอะไรมาแล้ว ทำอะไรมาแล้วบางอย่างไม่เข้าใจ เจ้าจงเอามาคิด ถ้าคิดไม่ออก จงถามผู้รู้ เมื่อถามเข้าใจแล้ว จงจดไว้ ถ้าไม่จดทิ้งไว้นาน ๆ ก็อาจลืม ถึงวิชาที่เรียนในโรงเรียนก็เหมือนกัน ต้องตั้งใจเรียน ต้องหมั่นคิด สงสัยต้องถามเข้าใจชัดเจนแล้วต้องจด ถ้าเจ้าทำได้อย่างนี้ ก็ชื่อว่าเจ้ามีทรัพย์ประเสริฐ ติดตัวเจ้าอยู่เสมอใครจะแย่งชิงไปไม่ได้ เมื่อเจ้าโตขึ้น ก็จงตั้งใจเรียนตั้งใจฟังคำสอนที่

คิ ๆ สูง ๆ ขึ้นไป ขอเตือนในที่สุดว่า เจ้าจงตั้งใจเรียนเรื่อยไป อย่าหยุด วิชาเป็นของเรียนไม่รู้จักจบ

คำถามประจำบท

คนฟังมาก ภาษาบาลีเรียกว่าอะไร ?

การฟังหมายความว่าอะไร ?

การดู การทำ นับเข้าในการเรียนหรือไม่ ?

เราควรเรียนที่ไหน เวลาไร ?

การเรียนจะต้องมีอะไรช่วยเหลือ ?

อริยทรัพย์ข้อ ๖ การให้

นายสุนทร ลูกทั้ง ๒ คอยฟัง วันนี้พ่อจะอธิบายอริย—ทรัพย์ข้อ ๖ ต่อไป

อริยทรัพย์ข้อ ๖ คือ การสละ ภาษาบาลีว่า จาคะ หมายความตรง ๆ ก็ว่า ให้ แต่ในภาษาไทยใช้กันแพร่หลายว่า บริจาค ดูเหมือนเจ้าทั้ง ๒ คนก็เคยได้ยินบ่อย ๆ พวกยายนุ่งขาวเคยมาที่ประตูบ้าน แกร้องเสมอว่า "คุณเจ้าขา บริจาคทานเจ้าค่ะ" เจ้าทั้ง ๒ เคยให้สตางค์แกบ่อย ๆ เรียกกันโดยมากว่า ให้ทาน ถ้าทำสำรับกับข้าวไปถวายพระที่วัด โดยมากเรียกว่า ทำบุญ ถ้าเชิญแขกมากินข้าวที่บ้าน เรียกว่า เลี้ยงแขก ลูกมีขนมแจกเพื่อนกิน บางทีก็เรียกว่า แบ่งกันกิน ที่เรียกกันต่าง ๆ นี้ก็คือ ให้ ทั้งนั้น เจ้าจงจำไว้ว่า อริยทรัพย์ข้อ ๖ ก็คือ การให้ จะให้โดยวิธีใด ๆ ก็รวมอยู่ในข้อนี้ แต่เจ้าก็ควรพูดอย่างที่เขาพูดกัน คำที่เคยพูดกันชินปาก ถ้าเราไปพูดอย่างอื่นอาจเกิดโทษ เช่นเราเชิญเพื่อนมาเลี้ยง แต่เราบอกว่าเชิญเพื่อนมาให้ทาน บางทีเขาจะโกรธ ว่าเหยียดเขาเป็นคนขอทานจงระวังพูดให้ถูก การให้มีคุณอย่างไร พ่อจะอธิบายตั้งแต่ให้เล็กๆ น้อย ๆในบ้านเราเป็นต้นไป เจ้าเคยเห็น

อยู่เสมอไม่ใช่หรือ พอแขกมาหาพ่อที่บ้าน บางทีพ่อก็เรียกคนใช้ให้ยกขนมมา เจ้าเองก็เคยถูกใช้ บางทีพ่อก็ให้ยกมาทั้งหมากพลูขนมปัง น้ำร้อน น้ำเย็น บางทีถึงให้หาของว่างมาเลี้ยง เจ้ารู้จักของว่างแล้วไม่ใช่หรือ ของว่างก็คือของกินเล็ก ๆ น้อย ๆ คาวบ้าง หวานบ้าง อย่างที่เรียกว่ากินพอแก้หิว บางทีพ่อก็ให้หาสำรับกับข้าวเลี้ยงกันเต็มที่ การให้อย่างนี้มีอยู่ในบ้านเราเสมอ ตามทำเนียมเขาเรียกว่า รับแขก แต่ที่แท้ก็คือการ **ให้** นั่นเอง ทำไมจึงให้แขกไม่เหมือนกัน บางทีก็ให้แต่หมากพลูขนมปัง บางทีแถมน้ำร้อน น้ำเย็น บางทีมีของว่าง บางทีก็สำรับกับข้าวเต็มที่ ที่ให้แปลก ๆ กันเช่นนี้ ก็ให้ตามที่พ่อเห็นควร ต่อไปเจ้าจะได้เรียนคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วย **การควร** อันเป็นทำเนียมของผู้ดี(๑) พระพุทธเจ้าท่านตั้งทำเนียมไว้ดีนัก เวลานี้พ่อยังไม่อธิบาย จะเตือนให้เจ้าสังเกตแต่พอเป็นเลา ๆ แขกบ้านใกล้เรือนเคียงที่ชอบพอกันมากมานั่งคุยเพียงเวลาเล็กน้อย ก็หาขนมปังหมากพลู น้ำร้อน น้ำเย็นเลี้ยงกัน ถ้ามาเหมาะเวลากินของว่าง ก็ชวนกันกิน ถ้ามาเหมาะกินข้าวเช้าข้าวเย็น ก็ควรชวนเชิญเหมือนกัน เจ้าเคยเห็นอยู่

---

(๑) สัปปุริสธรรม ๗ ประการ

บ่อย ๆ แล้ว ถ้าแขกไม่ใคร่คุ้นเคย อยู่บ้านใกล้ ๆ กัน ก็ให้เพียงหมากพลูบุหรี่ น้ำร้อน น้ำเย็น ถ้าเป็นแขกที่มาไกล มาพักพาอาศัยเราก็จัดอีกอย่าง ๑ ในชั้นต้นก็ไม่พ้นหมากพลู บุหรี่ น้ำร้อน น้ำเย็น ต่อไปถึงเวลาเรากินอย่างใด ก็ให้อย่างนั้น หรือแขกมาพ้นเวลากินแล้ว เรารู้ว่าเขายังไม่ได้กิน ก็ต้องหาให้ บางทีถึงต้องจัดให้ดีกว่าปรกติ ตามชั้นของแขกที่มาหาเรา ที่พ่ออธิบายมานี้ เป็นการให้สำหรับแขกที่มาบ้าน ยังมีการให้ประจำบ้านอีกอย่าง ๑ คือพ่อเป็นผู้ปกครองบ้านเรือน มีคนหลายคน นับตั้งแต่ลูกทั้ง ๒ เป็นต้น ตลอดจนคนใช้ที่เราจ้างมาทำการงานของเรา พ่อก็ต้องให้อยู่เสมอ เป็นค่าขนมบ้าง ค่าเครื่องแต่งตัวบ้าง บางทีก็ให้รางวัลพิเศษ เฉพาะที่เขาทำอะไรดีควรได้รางวัล นี่ก็เป็นของสำคัญอีกอย่าง ๑ เจ้าเองก็จงมีใจอารี เด็ก ๆ คนใช้ คนอาศัยในบ้าน เด็กเพื่อนบ้าน มีอะไรควรแบ่งกันกิน ก็จงแบ่งให้

ยังมีการที่ควรให้นอกบ้านอีกมาก เช่นหาของไปถวายพระ เจ้าเคยเรียนเรื่องพระสงฆ์มาบ้างแล้วว่า ผู้ที่ตั้งใจบวชอยู่เป็นพระจริง ๆ นั้น ท่านไม่ได้ทำไร่นาค้าขายเหมือนคฤหัสถ์ท่าน บวชเล่าเรียนคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเอาไปสอนชาวบ้าน

ให้ประพฤติดี ท่านสอนโดยไม่ได้ตั้งราคาค่าจวดอะไร ผลประโยชน์ที่ท่านได้ ก็เพียงที่คฤหัสถ์อุดหนุน มากบ้าง น้อยบ้าง ถ้าคฤหัสถ์ไม่อุดหนุน ท่านก็คงบวชอยู่ไม่ได้ ต้องสึกมาทำมาหากินอย่างชาวบ้าน หรือบวชอยู่ได้ก็ลำบาก การสอนของพระสงฆ์ก็ช่วยรัฐบาลได้ไม่น้อย ช่วยสอนเด็กที่พ่อแม่ยากจน ไม่มีเงินส่งลูกเข้าโรงเรียนที่ต้องเสียเงิน เด็กที่เล่าเรียนกับพระ ถึงจะไม่ได้วิชาความรู้ทางทำมาหากินอย่างสูงก็ตาม ก็ยังได้เรียนรู้ความดีความชั่ว พอประพฤติตนเป็นพลเมืองดีได้ นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังทำหน้าที่เทศน์สอนผู้ใหญ่ให้ประพฤติแต่ทางดี ก็เป็นการช่วยเหลือรัฐบาลปราบคนพาลเหมือนกัน คฤหัสถ์ที่เขามีความคิดเขาจึงช่วยอุดหนุนพระ มากบ้าง น้อยบ้าง ตามกำลังที่เขาจะทำได้ การอุดหนุนพระก็คือให้ นั่นเอง นอกจากให้พระ ยังมีที่เราควรให้อีกมาก เช่น สภากาชาด ที่รัฐบาลตั้งขึ้นเป็นโรงพยาบาลช่วยรักษาคนไข้ที่ยากจนโดยไม่ต้องเสียเงิน พ่อกับแม่ของเจ้าก็เข้าเป็นสมาชิกบำรุงปี ๑ คนละ ๑๐ บาท เมื่อเร็วๆ นี้ พวกลูกเสือมาร้องประกาศเชิญชวนชาวบ้าน ให้เข้าเป็นประชาสมาชิก เจ้าก็ได้บำรุงคนละ ๑ บาท เจ้าจงจำไว้ ถ้ามีเงินจงอุตส่าห์บำรุงให้เสมอไป ที่เราบำรุงอย่างนี้ก็เป็นการให้ทั้งนั้น

การให้ที่พ่ออธิบายมาข้างต้นนี้ ว่าเฉพาะในสิ่งของเงินทอง ยังมีการ ให้สำคัญ อีกอย่าง ๑ เรียกว่า ให้อภัย(๑) เจ้าก็เคยได้ยินบ่อย ๆ ผู้ดีเขาจะพูดจะทำอะไรที่เกี่ยวกับคนอื่น เขามักขออภัยเสียก่อน แต่ที่ใช้ว่า ขอโทษ ก็มีมาก ความหมายก็อย่างเดียวกัน การให้อภัยกันมีคุณมาก ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่นลูกทั้ง ๒ เจ้าเสถียรเดินเผลอไปโดนเจ้าเจริญเข้า เจ้าเสถียรร้องขออภัย ถ้าเจ้าเจริญไม่ให้อาจต่อยกัน ถ้าเจ้าเจริญให้ก็เลิกแล้วกันไป เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง ชาวบ้านอื่น ๆ ก็เหมือนกัน ถ้าใครทำผิดพลั้งเล็ก ๆ น้อย ๆ ร้องขออภัย ถ้าไม่ถึงเสียหาย เขาก็มักให้อภัยกัน

การให้ทั้ง ๒ อย่างที่พ่ออธิบายมานี้ มีประโยชน์มาก ชักจูงให้คนรู้จักช่วยเหลือกัน ชักจูงให้คนรู้จักอดออมถนอมใจกัน เราช่วยกันถนอมใจกันเราก็เป็นสุข การให้ จึงเป็นทรัพย์ประเสริฐอยู่กับตัวเราเสมอ ใครจะแย่งชิงไปไม่ได้

---

(๑) ยังไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงอภัยทาน คือให้ความไม่มีภัย ไม่มีเวรทั่วไป

คำถามประจำบท

ให้อย่างไรเรียกว่า ให้ทาน ?

ให้อย่างไรเรียกว่า ทำบุญ ?

ให้อย่างไรเรียกว่า รับแขก ?

ให้อย่างไรเรียกว่า แจกกันกิน ?

เราควรให้แก่คนพวกใดบ้าง ?

ให้ของกับให้อภัยต่างกันอย่างไร ?

อริยทรัพย์ข้อ ๗ ปัญญา

นายสุนทร วันนี้พ่อจะอธิบายอริยทรัพย์ข้อ ๗ คือปัญญา ต่อไป

คำว่า ปัญญา ก็เป็นภาษาบาลี เจ้าเคยพูดติดปากอยู่แล้ว เช่นเคยเล่าให้พ่อฟังว่า เพื่อนนักเรียนคนนั้นปัญญาทึบ เพื่อนนักเรียนคนนั้นปัญญาดี แต่เจ้าคงยังเข้าใจไม่ได้ดีว่าปัญญาหมายความว่าอย่างไรแน่ ปัญญาแปลว่า **ความรู้ชัดเจน** หรือ **รู้ทั่ว ๆ ไป** ถ้าจะแปลความหมายอย่างกว้าง ๆ ที่โรงเรียนเคยใช้ว่า **ความรู้รอบตัว** ก็น่าจะเข้ากันได้ ปัญญามี ๒ อย่าง คือ

(๑) ปัญญาติดตัวมาตั้งแต่เกิด[๑]

(๒) ปัญญาเก็บประสมได้ทีหลัง[๒]

ปัญญาติดตัวมาตั้งแต่เกิดนั้น พ่อเองก็ไม่เข้าใจชัดว่าติดมาอย่างไร ได้แต่สังเกตเด็ก ๆ บางคนก็ว่องไว รู้อะไร

---

(๑) สชาติกปัญญา

(๒) ภาวนามัยปัญญา ปัญญาซึ่งทำให้มีขึ้นเป็นสมบัติในตัว

ต่ออะไรได้เร็ว บางคนก็ทึบ รู้ยะไรต่ออะไรช้า ปัญญาข้อ ๑ นี้ เจ้าทั้ง ๒ ไม่ควรคิด เพราะไม่ใช่หน้าที่เจ้าจะทำได้ในเวลานี้ พ่อจะอธิบายแต่ปัญญาข้อ ๒ คือ ปัญญาที่เก็บประสมได้

ปัญญาที่เก็บประสมได้นั้น คือได้จากเรียนในโรงเรียน และได้จากเรียนสังเกต เวลาพ่อพาไปเที่ยวดูอะไรต่าง ๆ บ้าง เจ้าไปเที่ยวดูเองบ้าง ดังที่พ่ออธิบายมาแล้วในข้อ ๕ คือการเรียน ถ้าเจ้าเก็บประสมไว้เสมอ ๆ เจ้าก็จะเป็นคนมีปัญญา เป็นคนฉลาด ถึงเมื่อแรกเกิดปัญญาไม่ดี ก็อาจดีได้ด้วยคอยเก็บประสม

ปัญญาข้อ ๒ นี้แหละ พ่อต้องการสอนเจ้านัก แต่ว่าเจ้าจะคอยเก็บประสมอยู่เฉย ๆ ก็ไม่ได้ ต้องอาศัยทางอื่นอีก ทางเกิดปัญญามี ๓ อย่าง คือ

(๑) เกิดแต่คิด[๑]

(๒) เกิดแต่เรียน[๒]

(๓) เกิดแต่เก็บประสม[๓]

---

(๑) จินตามัยปัญญา

(๒) สุตมัยปัญญา

(๓) ภาวนามัยปัญญา

ปัญญาข้อ ๑ ข้อ ๒ พ่อก็ได้อธิบายมาแล้วในการเรียน ถ้าเจ้าไม่เรียน คอยเก็บเฉย ๆ ก็ได้ช้า ถ้าเจ้าไม่คิด คอยเก็บเฉย ๆ ก็ไม่รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก เก็บได้ก็ไม่ดี เท่ากับเจ้าพบของอะไรก็เก็บไม่เลือก ก้อนดิน ก้อนทราย กะเบื้องถ้วย กะลาแตก ก็เก็บเรื่อยไป เอามารกบ้านเปล่า ๆ ถ้าเจ้าเรียน ครูจะสอนให้เก็บแต่ที่ดี ถ้าเจ้าคิด เจ้าก็จะเทียบได้ว่าดีหรือไม่ดี ดีก็เก็บประสมไว้ ไม่ดีก็ทิ้งเสีย ทีนี้เจ้าจงฟัง ปัญญาที่สำคัญซึ่งพระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ ปัญญาสำคัญมี ๒ อย่าง คือ

(๑) ปัญญา รู้ได้รู้เสีย[๑]

(๒) ปัญญา รู้ความจริง[๒]

ปัญญา ๒ อย่างนี้แหละสำคัญนัก ปัญญาอื่น ๆ อาจเรียนให้เกิดได้ง่าย แต่ปัญญารู้ได้รู้เสียเรียนยาก หาเงินมาเป็นทาง ได้ เอาไปเล่นการพนันเป็นทาง เสีย ถ้าเราพบ ได้ พบเสีย เองก็รู้ง่าย แต่ไม่ควรนั่งรอคอยให้พบ เพราะทางเสียถ้าพบเข้าแล้วลำบาก พ่อจะชี้สิ่งที่เจ้าเคย ได้ เคย เสีย ในโรงเรียนมาแล้ว คราว ๑ เจ้าจดการบ้านมาจากโรงเรียน

---

(๑) อุทยัพพยปัญญา

(๒) ปัญญารู้อริยสัจ

หลายอย่าง มีการวาดรูปติดมาด้วย เจ้าชอบสนุกในการวาดรูป แต่เจ้าไม่นึกเสียก่อน ว่าการวาดรูปต้องประดิษฐ์ประดอยมาก วาดแล้วไม่รู้แล้ว เติมโน่นนิดนี่หน่อย แต่งเล็กแต่งน้อย เจ้านั่งวาดจนหมดเวลา หาวนอน ไม่ได้ทำการบ้านอย่างอื่น รุ่งเช้าก็ทำไม่แล้ว ถูกครูทำโทษ ที่เจ้าวาดรูปเป็นการดีแท้ ๆ แต่กลับ เสีย เพราะเจ้าไม่รู้เวลา คือไม่รู้ได้รู้เสีย รู้แต่ว่าจะทำเรื่อยไปตามชอบใจ เจ้าต้องรู้ว่า ถ้าเวลาจำกัดต้องทำการที่ใช้เวลาน้อย ๆ เสียก่อน เมื่อเสร็จแล้วจึงค่อยวาดรูป ก็คงได้ไปให้ครูพร้อม ไม่ต้องถูกทำโทษ อย่างนี้จึงจะเป็น ทางได้ จงจำไว้ให้ดี ของดี ๆ ถ้าเจ้าไม่รู้จักทำก็เสียต่อไปเจ้าโตขึ้น จะมีทางได้ทางเสียมากกว่านี้หลายเท่า ทางได้ทางเสียเวลาโตแล้วยากกว่านี้ ดูตัวอย่างง่าย ๆ เช่นพ่อหาเงินมาได้ เสียเงินให้เจ้าเรียนหนังสือ นี่เป็นทางได้ เพราะเจ้าจะได้วิชาเลี้ยงตน ดีกว่าเก็บเอาเงินไว้ให้เจ้า แต่ไม่ให้เจ้าเล่าเรียน ถ้าพ่อตามใจเจ้ามากเกินไปให้สตางค์เจ้าไปโรงเรียนเกินความจำเป็น ก็เป็น ทางเสีย ของพ่อ คือเสียเงินมาก เจ้าก็จะพลอยเสียไปอีกคน ๑ คือมีสตางค์ติดมือมากเข้าก็จะเที่ยวเถลไถลไป ไม่เป็นอันเล่าเรียน พ่อเห็นการเสียอย่างนี้จึงให้สตางค์เจ้าแต่พอค่าเล่าเรียน กับค่ากินกลางวันพอสมควร

เจ้าจงจำไว้คิดไว้ ว่าทำอะไรลงไป มีทางได้ทางเสียทั้งนั้น นี่เป็นปัญญาข้อ ๑

ปัญญาข้อ ๒ คือความรู้จริงนั้น ยิ่งยากกว่านี้ พ่อเองก็รู้ไม่ตลอด รู้แต่เงา ๆ รู้เงา ๆ ก็ยังดี พ่อจะอธิบายเงา ๆ ให้เจ้าฟังสักข้อ ๑ เจ้าจะได้หมั่นคิด เจ้าไปเรียนหนังสือ ก็อยากสอบไล่ได้ ถ้าสอบตก เจ้าก็เสียใจ(๑) เจ้ารู้หรือไม่ ว่าทำไมจึงเสียใจ ก็เพราะเจ้า อยากได้ ความเสียใจนี้อาจทำให้ไม่สบาย ให้ขี้เกียจเรียน เจ้าอย่าเสียใจ จงคิดเสียว่า เรานั่งทุกข์นั่งเสียใจไป ก็ไม่เห็นได้อะไร เราเสียใจเขาก็ไม่ให้เรา ตั้งใจเรียนดีกว่า คงสอบได้สักคราว ๑ นักเรียนอื่นที่สอบตกก็มีถมไป ไม่ใช่แต่เราคนเดียว ถ้าเจ้าคิดได้อย่างนี้ เจ้าก็จะหายความเสียใจ นี่แหละท่านเรียกว่า รู้ความจริง เจ้าจงจำไว้ ไปพบทุกข์ยากอะไรเข้าจะได้นึก ถ้าเจ้านึกได้เสมอ ๆ ไป เจ้าก็จะอดทนต่อทุกข์ จะตั้งหน้าทำความดีโดยไม่ย่อท้อ ถ้าเจ้ามีปัญญา

(๑) รู้ทางได้ รู้ทางเสีย

(๒) รู้ความจริง

---

(๑) ยัมปิจฉัง นลภติทุกข์ ปรารถนาอันใดไม่ได้สมปรารถนาเป็นทุกข์

เช่นนี้ ก็ชื่อว่าเจ้ามีทรัพย์ประเสริฐ ใครจะแย่งชิงปัญญาของเจ้าไปไม่ได้

อริยทรัพย์ทั้ง ๗ ข้อที่พ่ออธิบายมานี้ เป็นของประเสริฐกว่าทรัพย์ธรรมดา ถ้าเจ้าเรียนศึกษาทำตามแล้ว เจ้าก็จะเป็นคนดี ถึงยังเป็นเด็กอยู่ ก็จะมีแต่คนชม จะไม่ถูกพ่อแม่ครูบาอาจารย์ทำโทษ โตขึ้นจะทำมาหากินก็ไม่ลำบาก จะหาเงินหาทอง ข้าวของมาเลี้ยงตัวเจ้าได้โดยสะดวก นักปราชญ์ยกย่องว่า ผู้ที่มีอริยทรัพย์ ๗ ประการไม่ยากจน เกิดมาไม่เสียชาติ ข้อที่เจ้าควรจะศึกษาในอริยทรัพย์ชั้นสูง ๆ ขึ้นไปยังมีอีกมาก แต่เจ้ายังมีอายุน้อย พ่อจึงขอจบไว้เท่านี้

คำถามประจำบท

ปัญญา แปลความกว้าง ๆ ว่ากะไร ?

ปัญญาติดมา แต่เกิดกับปัญญาที่เก็บประสมได้ผิดกันอย่างไร ?

ปัญญาที่รู้ได้รู้เสียเป็นอย่างไร ?

ปัญญารู้ความจริงเป็นอย่างไร ?

ในที่สุดพ่อจะเขียนข้ออริยทรัพย์ทั้ง ๗ ข้อไว้ให้เจ้าท่อง ดังต่อไปนี้ เจ้าจงท่องจำให้ได้ทั้งคำภาษาบาลีและคำไทย

ข้อ ๑ ศรัทธา ความเชื่อ

ข้อ ๒ ศีล การรักษากายและคำพูด ให้ถูกข้อบังคับ (ซึ่งใช้อยู่เฉพาะเรื่องนี้)

ข้อ ๓ หิริ ความอายต่อความชั่ว

ข้อ ๔ โอตตัปปะ ความกลัวต่อความชั่ว

ข้อ ๕ สุตะ การฟัง (หรือพาหุสัจจ ความฟังมาก)

ข้อ ๖ จาคะ การสละ (คือให้)

ข้อ ๗ ปัญญา ความรู้ชัดเจน รู้ทั่ว ๆ ไป

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ครุสภา
นายสหัส กาญจนพังคะ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๓๐ เมษายน ๒๔๙๔

๑ ๕ พ.ค. ๙๔

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก

เรื่อง อริยทรัพย์

อำมาตย์โท พระพินิจวรรณการ (แสง สาลิตุล) เปรียญ

แต่งทูลเกล้า ฯ ถวาย

☆ ☆ ☆